

Generationskifte af godser og herregårde - erfaringer fra mange års virke

Af Steen E. Christensen

Foto: Berlingske

Indledning

"Du får kun disse særlige klienter, hvis du har prøvet det før, det er hele deres liv, godset, historien, formuen og slægten, der er tale om.", *"Du må ikke lave fejl i jagt sæsonen"*, (jeg har aldrig gået på jagt), *"Send først regningen efter høst"* og *"Vær aldrig underdanig, som andre ofte kan være"*. De tiltaler dem: *"Lensgreven"*, *"Kammerherren"*, *"Godsejeren"*. Vi er Des eller Dus.

Efter 43 års virke som advokat, deponerede jeg i 2019 min beskikkelse. Det betyder imidlertid ikke, at jeg deponerede min erfaring.

Det er den, jeg vil forsøge at videregive nedenfor.

Jeg har forhørt mig hos flere af mine tidligere godsejerklienter og gode venner, om de synes, at det er en god ide. De var alle positive, *"bare det ikke bliver for juridisk"*. Det bliver det ikke, især gode råd, og erfaringer, og kun med jura hvor det er nødvendigt for at underbygge og forstå indholdet.

Takket være landsretssagfører Svend Truelsen (1915-1997) blev mit speciale juridiske land-og skovbrugsforhold med hovedvægt på generationsskifte af godser og herregårde. Deraf ovenstående citater og gode råd fra Svend.

Svend Truelsen var en af vores mest fremtrædende modstandsfolk under krigen, og samarbejdede med frihedskæmpende godsejere. Efter krigen blev Svend advokat og højt værdsat rådgiver for mange godsejere. Det rygtedes i kredsen dengang, og senere kom det mig til gode.

Det var den lære jeg kom til i 1977 efter som cand.jur. i 1972/73 fra Københavns Universitet at have uddannet mig som fuldmægtig og advokat på højesteretssagfører N.J. Gorrissens kontor. Var jeg blevet der, ville mit speciale sandsynligvis have været Søret. Livet er ofte tilfældigt.

Svend introducerede mig generøst til sine godsejerklienter, og lidt efter lidt opnåede jeg deres tillid og mange andre kom til. Så mange, at jeg i 1987 blev juridisk sekretær og rådgiver for "Foreningen Danske Godser og Herregårde" kaldet "Godsejerforeningen" stiftet i 1843. Et hverv jeg bestred i 27 år indtil 2014, hvor Godsejerforeningen blev sammenlagt med Tolvmandssektionen under Landbrug & Fødevarer som "Sektionen for Større Jordbrug".

Godsejerforeningens mærkesager var afskaffelse af generationsskifteafgifterne (bo- og gaveafgift) og værn om den private ejendomsret. Herudover liberalisering af landbrugsloven, dvs. fjernelse af antal, areal, afstand og indførelse af ret til selskabseje. Alt dette er gennemført. Der var i mange år kun få andre, der kæmpede for disse vigtige mål. Dansk Skovforening og Tolvmandsforeningen senere Landbrug & Fødevarers tætte samarbejde med Godsejerforeningen i "Sekretærmøderne". "Vækst i generationer" var også en af de få vigtige allierede, som Godsejerforeningen havde samarbejde med.

Endelig i 2017 lykkedes det at få sænket afgifterne fra 15% til successivt 5% (det endte på 6%) ved overdragelse af erhvervsaktiver, indtil den socialdemokratiske regering med virkning fra 1. januar 2020 desværre ophævede reglen, der var til stor gavn for mange virksomheder, generationer og samfundet. I SVM-regeringens regeringsgrundlag foreslås en sænkning fra 15 til 10%, men dette er endnu ikke vedtaget.

I mit virke har jeg været med til mere end 50 generationsskifter, herunder også indenfor andre erhvervsgrøner og virksomheder.

Når jeg bruger begrebet "generationsskifte", betyder det overdragelse bedst muligt af virksomheden i levende live fra den nuværende ejer til en modtager i næste generation.

Denne bog, skal dog kun omhandle generationsskifte af godser og herregårde (i det følgende "godser" og deraf "godsejere"). Ved "gods" forstår jeg en større landejendom med en kulturhistorisk og økonomisk sammenhæng mellem jorde, avlsgård, haver, hovedbygning og interiør (Herregårdsbetænkningen 1987 p. 13.).

Det er på denne baggrund, at jeg drister mig til at videregive mine erfaringer efter 37 fantastiske år som indehaver og partner i Plesner med dette speciale. Jeg håber, at ejere, kommende ejere og rådgivere, og interesserede i helt andre brancher kan drage nytte og blive inspireret heraf.

Der nævnes naturligvis ingen navne på personer, familier eller godser.

Kapitel 1

Familien

Det ligger dybt i enhver godsejer, at godset er betroet en til låns, at opgaven er at bevare og helst styrke og udbygge godset, for at kunne overdrage dette i bedst mulig form til næste generation, når den tid kommer.

Mange godser har været i samme slægts eje i 10 eller flere generationer. Derfor denne stærke motivation og pligtfølelse. Slægter med kortere ejertider føler på samme måde - man har erhvervet noget unikt, er stolt, ydmyg og er betroet noget særligt. De nyere ejere får derfor med tiden den samme pligtfølelse. Det viser historien.

Det er i denne sammenhæng uden betydning, om godset er i selveje eller selskabseje (A/S eller Aps), men transaktionsmæssigt er der væsentlige forskelle.

Der er flere grunde til, at generationsskifte bør ske i overdragerens levende live og ikke først ved dennes død.

Ved overdragelse i levende live opnår parterne størst mulig handlefrihed og kan tilrettelægge overdragelsen således, at denne i videst muligt omfang tilgodeser parternes samlede skattemæssige, økonomiske og familiære interesser.

Ved overdragelse i levende live kan der ved tilpasning af de enkelte elementer i overdragelsessummen disponeres langt friere, end tilfældet er ved et arveudlæg. Samtidig undgår man arvelovens bindinger.

Ved en fremrykket overdragelse sikrer man også, at fremtidige værdistigninger tilfalder erhververen afgiftsfrit.

Efter overdragelsen kan parterne aftale løsninger, der muliggør overførsler af værdier fra overdrageren til erhververen uden beskatning og uden eller med begrænset gaveafgift.

Den væsentligste forudsætning for et vellykket generationsskifte er naturligvis, at godsets økonomi er robust nok til at finansiere overdragelsen - og derefter underholde to generationer - overdrageren og erhververen med familier.

Tilrettelæggelse af overdragelsen optimalt juridisk, afgiftsmæssigt, ved brug af mange velafprøvede enkeltelementer, og ikke mindst familiemæssigt er imidlertid også helt afgørende for et vellykket resultat.

Generationskifter sker kun en gang for hver overdrager, der ikke har prøvet det før, bortset fra som modtager for måske 30 år siden, som ung og uerfaren. Ved successive overdragelser, glidende generationskifter, er begge parter langt mere fortrolige med transaktionen.

Af de ovennævnte grunde - historien, slægten, pligtfølelsen, familiens væsentligste aktiv- er det indlysende og nødvendigt, at påbegynde generationsskifteovervejelserne mange år, før det bliver aktuelt. Dispositionen er for vigtig til at blive iværksat i hast eller uigennemtænkt. Det er dog hændt, at udsigten til stigende og skærpede skatte- og afgiftsregler kan tvinge til at overdrage nu for at undgå yderligere belastning. Det skete senest i 2019 ved frygten for ophævelse af den ovennævnte reduktion fra 15% til 5%.

Det modsatte er der også eksempler på. Da bo-og gaveafgiften med virkning fra den 1. juli 1995 blev nedsat fra 32% til 15%, blev overdragelser naturligvis udskudt.

Ved dødsfald omkring ikrafttrædelsestidspunktet, er der en navnkundig Højesteretsdom, hvor ejeren døde ved midnat til den 21. december 1918, lige efter at tårnuret slog tolv. Den 21. december trådte en ny skærpet afgiftslov i kraft, og skattemyndighederne krævede den højere arveafgift. Det viste sig imidlertid under bevisførelsen, at tårnuret gik et minut for hurtigt. Derfor blev boet behandlet efter de gamle lempeligere afgiftsregler.